

VERSLO VERTINTOJŲ KVALIFIKACIJOS EGZAMINŲ PROGRAMA

„KĄ TURI ŽINOTI VERSLO VERTINTOJAS?“

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Programos paskirtis ir taikymo sritis

Programa nustato žinių ir praktinių gebėjimų sritis, tikrinamas laikant verslo vertinimo srities vertintojo asistento, vertintojo ir vertintojo eksperto kvalifikacijos egzaminus. Verslo vertinimo sritis apima verslo, įmonių, akcijų, dalių ir kitų verslo interesų, taip pat nematerialiojo turto vertinimą. Programa parengta pagal Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertintojų rūmų įstatymo (toliau – Rūmų įstatymas) 10 straipsnio 2 ir 4 dalis: egzamino metu tikrinamas pasirengimas dirbti vertintojo darbą verslo vertinimo srityje, gebėjimas teorines žinias ir įgūdžius taikyti praktiškai ir vertintojo profesinės etikos žinios.

2. Žinių ir praktinių gebėjimų lygis

Programos temos taikomos diferencijuotai pagal siekiamą kvalifikaciją: vertintojo asistento lygiu tikrinamos bazinės teorinės žinios ir gebėjimas jas taikyti; vertintojo lygiu – savarankiškas praktinis taikymas ir profesinis sprendimas; vertintojo eksperto lygiu – išsamios ir kompleksinės žinios, gebėjimas spręsti sudėtingas ir netipines vertinimo situacijas bei argumentuotai pagrįsti profesinį sprendimą. Žinių ir gebėjimų lygiai pagal programos skyrius ir kvalifikacijas nustatyti XIV skyriuje.

3. Taikomi teisės aktai ir standartai

Egzamino užduotys rengiamos ir žinios vertinamos pagal egzamino dieną galiojančius Lietuvos Respublikos teisės aktus, Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertintojų rūmų statutą ir Etikos kodeksą, taip pat taikomas Tarptautinių vertinimo standartų ir Europos vertinimo standartų redakcijas, kiek jos aktualios atitinkamai programos temai.

II SKYRIUS. TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR VERTINIMO STANDARTAI

4. Turto ir verslo vertinimo teisinio reglamentavimo sistema Lietuvoje

Turto ir verslo vertinimo teisinio reglamentavimo sistema; Lietuvos Respublikos įstatymų, poįstatyminių teisės aktų, Tarptautinių vertinimo standartų (TVS / IVS) ir Europos vertinimo standartų (EVS) vieta vertinimo sistemoje; teisės aktų ir vertinimo standartų tarpusavio santykis; imperatyvių teisės normų taikymas.

Privalomojo ir neprivalomojo turto ar verslo vertinimo atribojimas. Vertinimas, atliekamas ne pagal Privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo reikalavimus: TVS arba EVS taikymas pagal vertinimo užduoties ir sutarties sąlygas, kai tokiam vertinimui įstatymas nenustato privalomojo vertinimo reikalavimų. Iki 2026 m. gegužės 1 d. galiojusio Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo ir jį įgyvendinusių teisės aktų reikšmė retrospektyviam vertinimui ir iki tos dienos pradėtiems vertinimams.

Gebėjimas nustatyti, kokie teisės aktai ir vertinimo standartai turi būti taikomi konkrečiam verslo vertinimui.

5. Lietuvos Respublikos privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymas

Įstatymo tikslas ir taikymo sritis; privalomojo turto arba verslo vertinimo samprata; vertinimo užsakovas; vertinimo ataskaitos naudotojas; vertintojas; vertinamas objektas; turto arba verslo vertė; privalomojo vertinimo atribojimas nuo kitų vertintojo teikiamų paslaugų. Turto ir verslo sąvokos pagal Įstatymą: turtas – materialiosios, nematerialiosios ir finansinės vertybės; verslas – veikla, kuria siekiama gauti pajamų ir pelno naudojant ekonominius išteklius. Privalomojo vertinimo reikalavimai; pareiga vadovautis teisės aktais ir TVS arba EVS; nacionalinių teisės aktų ir standartų santykis.

6. Vertinimo ataskaitų informacinė sistema (VAIS)

VAIS paskirtis; vertinimo ataskaitos registravimo ir pateikimo reikalavimai ir tvarka; pareiga parengtą vertinimo ataskaitą pateikti į VAIS ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo jos parengimo dienos; vertintojo nepriklausomumo patvirtinimas; ataskaitų saugojimas 10 metų nuo jų pateikimo į VAIS dienos; ataskaitos gavimo teisę turintys asmenys. Sprendimams, kuriems priimti teisės aktuose nustatytas reikalavimas atlikti vertinimą, gali būti naudojamos tik VAIS esančios privalomojo vertinimo ataskaitos.

Vertinimo ataskaitų ir jų duomenų viešinimas; viešojo sektoriaus turto vertinimo ataskaitų viešinimo principai; fizinių asmenų duomenų, vertinamo objekto adreso, vaizdinės medžiagos, komercinės ir kitos saugomos informacijos apsauga.

Privalomojo vertinimo ataskaitų priežiūros, skundų ir ataskaitų nagrinėjimo principai; Tarnybos atliekamos priežiūros ir ginčų dėl vertinimo ataskaitoje nustatytos vertės teisingumo atribojimas; ginčai dėl nustatytos vertės teisingumo sprendžiami teismo tvarka, jeigu specialiuosiuose įstatymuose nenustatyta kitaip. Tarnybos funkcijos: TVS ir EVS taikymo Lietuvoje rekomendacijos; Rūmams pavestų funkcijų priežiūra; vertinimo ataskaitos nagrinėjimo inicijavimas ginant viešąjį interesą; sprendimas pradėti administracinio nusižengimo teiseną.

7. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertintojų rūmų įstatymas

Turto ir verslo vertintojų rūmų teisinis statusas; profesinės savivaldos samprata; Rūmų funkcijos ir įgaliojimai; vertintojų veiklos priežiūra; kvalifikacijos tobulinimo organizavimas ir priežiūra.

Narystės Rūmuose privalomumas asmeniui, siekiančiam verstis privalomojo vertinimo veikla; narystės sustabdymo pasekmės; vertintojų juridinių asmenų sąrašas ir sąlygos juridiniam asmeniui atlikti privalomąjį vertinimą. Kvalifikacijos: vertintojo asistentas, vertintojas, vertintojas ekspertas; reikalavimai egzaminą siekiantiems laikyti asmenims (aukštasis universitetinis išsilavinimas ir praktinė patirtis pagal siekiamą kvalifikaciją); egzamino rezultatų galiojimas ir perlaikymas. Užsienyje įgytos vertintojo kvalifikacijos pripažinimas; laikinas ir vienkartinis paslaugų teikimas Lietuvoje. Vertintojų kvalifikacijos egzaminų komisijų ir Vertintojų garbės teismo sprendimų apskundimas administraciniam teismui; kitų Rūmų organų sprendimų apskundimas bendrosios kompetencijos teismui.

Vertintojo nepriekaištingos reputacijos reikalavimai ir aplinkybės, dėl kurių asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos.

8. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertintojų rūmų statutas

Rūmų veiklos tikslai, funkcijos, uždaviniai ir veiklos principai. Rūmų nario statusas; narystės įgijimas, sustabdymas, atnaujinimas ir pasibaigimas; Rūmų narių teisės ir pareigos; profesinės savivaldos organai. Nario mokesčio mokėjimo pareiga ir jos nevykdymo pasekmės; vertintojų ir vertinimo paslaugų gavėjų ginčų nagrinėjimas Rūmuose, kai šalys to pageidauja.

Profesinės atsakomybės ir drausmės sistemos organizavimas.

9. Privalomojo verslo vertinimo atvejus nustatantys specialieji teisės aktai

Gebėjimas nustatyti, kada verslo, įmonės, akcijų, dalių ar kitų verslo interesų vertinimas yra privalomas pagal konkrečią teisės normą. Reikalavimo atlikti vertinimą ir bendro poreikio nustatyti vertę konkrečiam sandoriui ar sprendimui atribojimas.

Verslo vertinimas reorganizavimo, pertvarkymo, jungimo ir skaidymo atvejais; įmonių nemokumo ir restruktūrizavimo procese; akcijų ar dalių išpirkimo atvejais; valstybės ir savivaldybių turto bei verslo interesų valdymo ir disponavimo atvejais; įnašų į juridinio asmens kapitalą atvejais; mokesčių ir kitais specialiuose teisės aktuose numatytais atvejais, kai vertinimo privalomumas tiesiogiai nustatytas teisės aktu. Priverstinis akcijų pardavimas pagal Civilinį kodeksą; oficialaus siūlymo kaina, privalomas akcijų pardavimas ir supirkimas pagal Vertybinių popierių įstatymą; akcijų išpirkimas pagal Akcinių bendrovių įstatymą; teisingos kainos samprata. Europos Sąjungos teisės aktuose numatyti vertinimo atvejai: nepiniginiai įnašai, jungimas ir skaidymas pagal bendrovių teisę; kredito įstaigų ir draudimo įmonių pertvarkymas; investiciniai fondai; sandorių kainodara ir valstybės pagalba. Kiekvienu atveju nustatomas vertinimo tikslas, teisinis pagrindas ir konkretaus specialiojo teisės akto reikalavimai.

10. Civilinė ir juridinių asmenų teisė, reikšminga verslo vertinimui

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatos, reikšingos verslui ir turtinėms teisėms vertinti. Įmonė kaip civilinių teisių objektas (turtinis kompleksas); turtinės teisės ir intelektinės veiklos rezultatai kaip civilinių teisių objektai.

Juridinių asmenų teisinės formos ir jų veiklos teisinis reguliavimas, ypač Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių ir Lietuvos Respublikos mažųjų bendrių įstatymai; akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės; mažosios bendrijos; ūkinės bendrijos; individualios įmonės; viešosios įstaigos ir kiti juridiniai asmenys.

Akcijų ir dalių suteikiamos turtinės ir neturtinės teisės; akcijų klasės; balsavimo teisės; pirmumo teisės; dividendų teisės; akcininkų sutartys; akcijų perleidimo apribojimai ir jų galima įtaka vertei. Įstatų, akcininkų sutarties ir sprendimų priėmimo taisyklių (kvalifikuotos balsų daugumos) reikšmė kontrolės lygiui nustatyti.

11. Įmonių nemokumo ir restruktūrizavimo teisiniai pagrindai

Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas ir kiti taikytini teisės aktai; nemokumo, restruktūrizavimo ir likvidavimo procesai; kreditorių reikalavimų eilė; veiklos tęstinumo ir likvidavimo prielaidų teisinė reikšmė vertinimui. Verslo ar jo dalies pardavimas nemokumo procese; vertinimas rengiant ir tvirtinant restruktūrizavimo planą.

12. Finansinę apskaitą, atskaitomybę ir mokesčius reglamentuojantys teisės aktai

Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymas, Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymas; Lietuvos finansinės atskaitomybės standartų (LFAS), taikytinų verslo apskaitos standartų (VAS) ir tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų (TFAS) reikšmė verslo vertinimui.

Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo ir kitų verslo vertei reikšmingų mokesčių teisės aktų pagrindai; atidėtasis pelno mokestis; mokestiniai nuostoliai; mokesčių lengvatos ir jų įtaka verslo pinigų srautams. Sandorių tarp asocijuotų asmenų kainodara (ištiesiosios rankos principas) ir jos reikšmė verslo ir nematerialiojo turto vertinimui.

13. Kiti verslo vertinimui reikšmingi teisės aktai

Konkurenciją; finansų rinkas; vertybinius popierius; kredito įstaigas; draudimą; valstybės pagalbą; sankcijas; intelektinę nuosavybę; asmens duomenų apsaugą; darbo santykius; aplinkosaugą ir atskirų reguliuojamų veiklų licencijavimą reglamentuojantys teisės aktai tiek, kiek jie konkrečiu atveju gali turėti įtakos verslo vertei.

Tiesiogiai taikytini specialieji teisės aktai pagal vertinamo verslo veiklą ir vertinimo tikslą: Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, Vertybinių popierių įstatymas, Prekių ženklų įstatymas, Patentų įstatymas, Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Komercinių paslapčių teisinės

apsaugos įstatymas, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas ir Reglamentas (ES) 2016/679 (BDAR). Vertintojas turi gebėti nustatyti jų aktualumą vertinamo verslo teisiniam statusui, rizikai ir pinigų srautams.

14. Tarptautiniai vertinimo standartai (IVS)

Tarptautinių vertinimo standartų (IVS), paskirtis, struktūra ir taikymo principai.

IVS bendrieji standartai:

- IVS 100 „Vertinimo struktūriniai pagrindai“;
- IVS 101 „Darbo apimtis“;
- IVS 102 „Vertės pagrindai“;
- IVS 103 „Vertinimo požiūriai“;
- IVS 104 „Duomenys ir pradiniai duomenys“;
- IVS 105 „Vertinimo modeliai“;
- IVS 106 „Dokumentai ir ataskaita“.

Vertės pagrindai; vertinimo užduoties apimtis; duomenų ir prielaidų naudojimas; vertinimo modeliai; dokumentavimas; ataskaitos rengimas; vertinimo neapibrėžtumas. Darbo apimtys suderinimas raštu; vertės paskirstymas; aplinkos apsaugos, socialinės atsakomybės ir valdysenos (ESG) aspektai; automatizuoto vertinimo modelio naudojimo ribos; vertinimo proceso peržiūra ir vertės peržiūra. Tarptautinės vertinimo standartų tarybos Vertintojų etikos principų kodeksas ir kompetencijų sistema.

15. IVS 200 „Verslas ir verslo interesai“

Verslo ir verslo interesų samprata; vertinamo verslo intereso identifikavimas; nuosavybės teisės; kapitalo struktūra; veikloje naudojamas ir nenaudojamas turtas; verslo vertinimui taikomi rinkos, pajamų ir išlaidų požiūriai; duomenų, modelių, prielaidų ir išvadų pagrindimas. Vertinamo objekto lygiai: įmonės vertė (angl. enterprise value), viso investuoto kapitalo vertė, veiklos vertė ir nuosavo kapitalo vertė. Verslo informacija ir vadovybės prognozių pagrįstumas; ekonomikos ir ūkio šakos veiksniai. Vertės paskirstymas tarp nuosavybės priemonių klasių: dabartinės vertės metodas (angl. current value method), opcionų kainodaros metodas (angl. option pricing method) ir tikimybėmis svertų laukiamų grąžų metodas (angl. PWERM).

16. Kiti verslo vertintojui aktualūs IVS

IVS 210 „Nematerialusis turtas“: nematerialiojo turto rūšys; pajamų, rinkos ir išlaidų požiūrių metodai; nematerialiojo turto diskonto normos; ekonominio naudingo tarnavimo laikas; mokestinė amortizacijos nauda (angl. tax amortisation benefit).

IVS 220 „Nefinansiniai įsipareigojimai“: pinigų srautų ir rizikos maržos įvertinimas; diskonto normos; perleidimo apribojimai.

IVS 230 „Atsargos“, kai jis reikšmingas verslo vertinimui.

IVS 300 „Įranga, įrenginiai ir infrastruktūra“ ir IVS 400 „Teisės į nekilnojamąjį turtą“ – kai atskirų materialiujų aktyvų vertė reikšminga verslo vertei.

IVS 500 „Finansinės priemonės“, kai įmonės kapitalo ar turto struktūroje yra reikšmingų finansinių instrumentų.

17. Europos verslo ir nematerialiojo turto vertinimo standartai

Europos verslo vertinimo standartai 2026 (EVS-BV 2026); jų paskirtis, struktūra ir taikymas verslo, įmonių, akcijų, dalių ir kitų verslo interesų vertinimui. Standartai: EVS-BV 1 „Rinkos vertė“, EVS-BV 2 „Kiti vertės pagrindai“, EVS-BV 3 „Kvalifikuotas vertintojas“, EVS-BV 4 „Vertinimo procesas“, EVS-BV 5 „Vertinimo ataskaita“. Europos vertintojų elgesio kodeksas; TEGOVA išsilavinimo reikalavimai verslo vertintojams (TER-BV). Metodinės gairės: vertinimo metodologija; ataskaitos turinys (EVGN-BV 1); kontrolės premija, nuolaidos dėl kontrolės stokos ir likvidumo trūkumo (EVGN-BV 2); diskonto normos (EVGN-BV 3); vertinimo neapibrėžtumas (EVGN-BV 4); ESG (EVGN-BV 5); startuoliai ir sparčiai augančios įmonės (EVGN-BV 6). Kvalifikuoto verslo vertintojo apibrėžimas pagal EVS-BV 3 (išsilavinimo, patirties, etikos ir draudimo reikalavimai) ir jo santykis su Lietuvos teisės aktų reikalavimais.

Europos nematerialiojo turto vertinimo standartai 2026 (EVS-IA 2026), kai vertinami atskiri nematerialieji aktyvai arba jų vertė turi reikšmingą įtaką verslo vertei. Standartai EVS-IA 1–5; nematerialiojo turto identifikavimo ir klasifikavimo, įrodymų ir duomenų patikimumo, pajamų, rinkos ir išlaidų požiūrių taikymo metodinės gairės; ataskaitos turinys;

Europos Sąjungos teisės ir Europos verslo bei nematerialiojo turto vertinimo standartų sąsaja. EVS-BV ir EVS-IA taikymas pagal jų taikymo sritį, vertinamo objekto pobūdį, vertės pagrindą ir nacionalinius imperatyvius reikalavimus; atitinkamo standartų rinkinio pasirinkimo pagrindimas.

18. Vertės pagrindai

Rinkos vertė; teisingoji vertė ir kiti teisės aktuose bei taikomuose standartuose nustatyti vertės pagrindai. Teisingoji vertė (angl. equitable value), tikroji vertė (angl. fair value), sinergijos vertė, investicinė vertė ir likvidacinė vertė pagal IVS 102 ir EVS-BV 2; teisinga kaina teisės aktuose ir teismų praktikoje. Vertės pagrindai, taikomi pertvarkant kredito įstaigas pagal Europos Sąjungos teisės aktus.

Vertės pagrindo pasirinkimas pagal vertinimo tikslą; rinkos dalyvio ir konkretaus subjekto prielaidų atribojimas; sinergijos vertės ir investicinės vertės samprata, kai taikoma.

III SKYRIUS. EKONOMIKOS IR FINANSŲ PAGRINDAI

19. Mikroekonomikos pagrindai

Paklausa ir pasiūla; rinkos pusiausvyra; kainų formavimasis; paklausos ir pasiūlos elastingumas; vartotojų elgsena; gamybos teorija; fiksuotieji ir kintamieji kaštai; ribiniai kaštai; masto ekonomija.

20. Rinkos struktūros

Tobula konkurencija; monopolistinė konkurencija; oligopolija; monopolija; rinkos koncentracija; įėjimo ir pasitraukimo iš rinkos barjerai; rinkos struktūros įtaka įmonės kainodarai, maržoms ir vertei.

21. Makroekonomika

BVP ir ekonomikos augimas; ekonomikos ir verslo ciklai; infliacija ir defliacija; užimtumas ir nedarbas; darbo užmokestis; darbo našumas; investicijos ir vartojimas.

Makroekonominių sąlygų poveikis verslo pajamoms, sąnaudoms, augimui ir rizikai.

22. Infliacija ir kainų lygio pokyčiai

Nominalūs ir realūs dydžiai; infliacijos poveikis pajamoms, sąnaudoms, darbo užmokesčiui, investicijoms, palūkanų normoms ir kapitalo kainai.

Nominaliųjų pinigų srautų ir nominaliosios diskonto normos bei realiųjų pinigų srautų ir realiosios diskonto normos suderinamumas.

23. Fiskalinė ir pinigų politika

Valstybės fiskalinė politika; mokesčių ir valstybės išlaidų poveikis ekonomikai.

Europos Centrinio Banko pinigų politika; bazinės palūkanų normos; EURIBOR; pinigų pasiūla; kredito prieinamumas; palūkanų normų poveikis verslo finansavimui ir vertei.

24. Tarptautinė ekonomika

Tarptautinė prekyba; valiutų kursai; kapitalo judėjimas; energetikos ir žaliavų rinkos; geopolitinė ir šalies rizika; sankcijos ir prekybos ribojimai; tarptautinių ekonominių veiksnių poveikis įmonės veiklai.

25. Kapitalo rinkos ir investuotojų elgsena

Akcijų ir obligacijų rinkos; kapitalo rinkos dalyviai; rizikos ir grąžos ryšys; investuotojų reikalaujama grąža; finansavimo prieinamumas; rinkos rizikos premijos.

26. Verslo aplinkos analizė

Vidinė, mikro ir makroaplinka; PESTEL analizė; Porterio penkių konkurencinių jėgų modelis; SWOT analizė. Verslo strategijos pagrindai: strategijos rūšys, konkurencinė strategija ir jos įtaka prognozėms.

Analizės priemonių naudojimas vertinamos įmonės rizikai, konkurenciniam pranašumui ir ilgalaikio augimo perspektyvoms nustatyti.

27. Verslo modelis ir vertės kūrimo grandinė

Įmonės verslo modelis; pajamų generavimo mechanizmas; pagrindiniai klientai ir tiekėjai; pardavimo kanalai; pagrindiniai ištekliai ir kompetencijos; vertės kūrimo grandinė; tinklo efektai; masto ekonomija; konkurencinio pranašumo tvarumas.

28. Verslo rizika

Sisteminė ir nesisteminė rizika; veiklos, finansavimo, klientų, tiekėjų, technologinė, reguliacinė, geopolitinė, reputacijos, likvidumo ir kita verslo rizika.

Rizikos poveikio pinigų srautams ir kapitalo kainai vertinimas; dvigubo tos pačios rizikos įskaitymo vengimas.

29. Prognozavimas ir ekonominės prielaidos

Makroekonominių ir sektorinių prognozių naudojimo principai; prognozių laikotarpio pasirinkimas; trumpalaikių ir ilgalaikių ekonominių prielaidų atskyrimas; bazinio, palankaus ir nepalankaus scenarijų samprata. Ekonominių prielaidų reikšmė vėliau sudarant konkrečias finansines prognozes.

IV SKYRIUS. APSKAITA IR VERTINIMUI REIKŠMINGA FINANSINĖ INFORMACIJA

30. Finansinės atskaitomybės paskirtis verslo vertinime

Apskaitinės, balansinės, tikrosios ir rinkos vertės skirtumai; finansinių ataskaitų naudojimas verslo vertinime ir jų ribotumai.

31. Finansinių ataskaitų sudėtis

Balansas; pelno (nuostolių) ataskaita; pinigų srautų ataskaita; nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita; aiškinamasis raštas. Konsoliduotosios finansinės ataskaitos ir įmonių grupės; nekontroliuojanti dalis; segmentų informacija; apskaitos pagal Lietuvos standartus ir pagal TFAS skirtumai, reikšmingi vertinimui.

Audito išvada; vadovybės ataskaita; valdymo apskaita; biudžetai ir prognozės.

32. Finansinių ataskaitų analizė

Horizontalioji; vertikalioji; trendo; santykinų rodiklių; palyginamoji ir retrospektyvinė analizė.

Finansinių ataskaitų tarpusavio ryšiai.

33. Pajamų, sąnaudų ir pelno analizė

Pardavimo pajamos; savikaina; bendrasis pelnas; EBITDA; EBIT; EBT; grynasis veiklos pelnas po mokesčių (NOPAT); grynasis pelnas; jų ekonominė prasmė ir naudojimas verslo vertinime.

34. Finansinių rezultatų normalizavimas

Vienkartinės, nesikartojančios ir nebūdingos pajamos bei sąnaudos; susijusių šalių sandoriai; ne rinkos sąlygomis nustatytas darbo užmokestis, nuoma ar valdymo atlygis; asmeninės savininkų išlaidos; veiklai nebūdingos pajamos ir sąnaudos.

EBITDA, EBIT, pelno ir pinigų srautų nustatymas.

35. Apyvartinis kapitalas

Atsargos; pirkėjų skolos; tiekėjų skolos; kiti trumpalaikės veiklos straipsniai; grynasis apyvartinis kapitalas; veiklai reikalingas apyvartinis kapitalas; sezoniškumas.

Apyvartinio kapitalo pokyčių poveikis pinigų srautams.

36. Ilgalaikis ir veikloje nenaudojamas turtas

Veikloje naudojamas ir nenaudojamas turtas; perteklinis turtas; investicinis turtas; finansinės investicijos; pertekliniai pinigai.

Neoperacinio turto atskyrimo reikšmė verslo vertės ir akcijų vertės nustatymui.

37. Įsipareigojimai ir finansinė skola

Bankų paskolos; obligacijos; lizingas; akcininkų paskolos; garantijos; nebalansiniai įsipareigojimai; atidėjiniai; neapibrėžtieji įsipareigojimai. Nuomos įsipareigojimai pagal 16-ąją TFAS ir jų įtaka EBITDA bei grynajai skolai; pensijų ir kiti ilgalaikiai įsipareigojimai darbuotojams.

Finansinės ir veiklos skolos atskyrimas; skolos pobūdžio straipsniai.

38. Pinigai ir grynoji finansinė skola

Pinigai ir pinigų ekvivalentai; riboto naudojimo pinigai; pertekliniai pinigai; finansinė skola; grynoji finansinė skola.

39. Pinigų srautai

Veiklos, investiciniai ir finansiniai pinigų srautai; apskaitinio pelno ir pinigų srauto skirtumas.

Laisvieji pinigų srautai įmonei (FCFF) ir nuosavam kapitalui (FCFE); jų apskaičiavimo logika ir tarpusavio skirtumai.

40. Kapitalo išlaidos

Kapitalo išlaidos (angl. Capital Expenditures, CAPEX); palaikomosios ir augimo investicijos; nusidėvėjimas; kapitalo intensyvumas; investicijų poreikio ir ilgalaikio augimo sąsaja.

41. Finansinės prognozės

Pajamų, pardavimo apimčių, kainų, maržų, darbo užmokesčio, kitų sąnaudų, kapitalo išlaidų (CAPEX), apyvartinio kapitalo, mokesčių ir finansavimo prognozių sudarymas; prielaidų perkėlimas į pelno, balanso ir pinigų srautų prognozes.

Vadovybės prognozių pagrįstumo patikra pagal istorinius rezultatus, sektoriaus ir rinkos perspektyvas.

42. Finansinis modeliavimas

Modelio struktūra: prielaidos, skaičiavimai, rezultatai; pelno (nuostolių) ataskaitos, balanso ir pinigų srautų prognozių tarpusavio susiejimas; skolos, palūkanų, mokesčių, ilgalaikio turto ir apyvartinio kapitalo skaičiavimai; ciklinių nuorodų valdymas; scenarijų ir jautrumo mechanizmai; modelio patikros testai, versijų kontrolė ir dokumentavimas pagal IVS 105.

43. Mokesčiai

Pelno mokestis; atidėtas pelno mokestis; mokestiniai nuostoliai; lengvatos; neleidžiami atskaitymai; mokesčių poveikis pinigų srautams ir vertei.

44. Kapitalo struktūra

Nuosavas kapitalas; skolintas kapitalas; finansinis svetas; tikslinė kapitalo struktūra; kapitalo struktūros poveikis rizikai ir vertei.

45. Kapitalo kaina

Kapitalo kainos ekonominė prasmė ir jos apskaičiavimo elementai: nerizikinga palūkanų norma; rinkos rizikos premija; beta; svertinė ir nesvertinė beta; šalies rizika; įmonės dydžio ir specifinė rizika, kai jos įtraukimas pagrįstas; skolinto kapitalo kaina; nuosavo kapitalo kaina.

Kapitalo įkainojimo modelis (CAPM); sudėtinių elementų metodas (angl. Build-Up); vidutinė svertinė kapitalo kaina (WACC). Nerizikingos normos, rinkos rizikos premijos, beta ir specifinės rizikos parinkimo šaltiniai ir pagrindimas pagal EVGN-BV 3.

46. Įmonių finansų politika

Investiciniai sprendimai ir kapitalo biudžeto sudarymas; finansavimo sprendimai ir kapitalo struktūros teorijos pagrindai; dividendų politika ir savų akcijų supirkimas; apyvartinio kapitalo valdymas; vertės kūrimas: investuoto kapitalo grąžos ir kapitalo kainos santykis, ekonominė pridėtinė vertė.

47. Finansinės matematikos pagrindai

Pinigų laiko vertė; paprastosios ir sudėtinės palūkanos; dabartinė ir būsima vertė; anuitetas; perpetuitetas; diskontavimas; kapitalizavimas; grynoji dabartinė vertė (NPV); vidinė grąžos norma (IRR).

48. Finansinių rodiklių analizė

Likvidumo rodikliai: einamasis, kritinis ir absoliutus likvidumas; apyvartinis kapitalas.

Pelningumo rodikliai: bendrasis, EBITDA, EBIT ir grynasis pelningumas; ROA; ROE; ROCE; ROIC.

Finansinio sveto ir mokumo rodikliai: skolos ir nuosavybės santykis; grynosios skolos / EBITDA santykis; palūkanų padengimas; DSCR ir kiti reikšmingi rodikliai.

Veiklos efektyvumo rodikliai: atsargų, pirkėjų skolų, tiekėjų skolų, turto ir apyvartinio kapitalo apyvartumas.

Rinkos rodikliai: EPS; P/E; P/B; P/S; EV/Revenue; EV/EBITDA; EV/EBIT; dividendinis pajamingumas.

49. Finansinių rodiklių interpretavimas

Rodiklių dinamika; palyginimas su sektoriaus ir palyginamųjų įmonių rodikliais; apskaitos politikos ir vienkartinį veiksmų poveikis; rodiklių naudojimo ribotumai.

V SKYRIUS. STATISTIKA, DUOMENŲ ANALIZĖ IR PROGNOZAVIMAS

50. Statistinių duomenų pagrindai

Generalinė visuma; imtis; statistinis vienetas; kokybiniai ir kiekybiniai duomenys; imties reprezentatyvumas; atrankos šališkumas; atsitiktinės ir sisteminės klaidos.

51. Aprašomoji statistika

Aritmetinis, svertinis ir geometrinis vidurkis; mediana; moda; kvartiliai; procentiliai; dispersija; standartinis nuokrypis; variacijos koeficientas.

Rodiklių pasirinkimas pagal duomenų pobūdį.

52. Duomenų pasiskirstymas ir išskirtys

Duomenų skirstinio forma; asimetrija; normalusis skirstinys; išskirčių identifikavimas; išskirčių ekonominis ir statistinis vertinimas.

53. Koreliacija ir priklausomybės tarp kintamųjų

Teigiamas ir neigiamas ryšys; koreliacija; priežastinio ryšio ir statistinės koreliacijos skirtumas.

54. Regresinė analizė

Paprastoji ir daugialypė regresija; priklausomieji ir nepriklausomieji kintamieji; regresijos koeficientų ekonominė interpretacija; determinacijos koeficientas; statistinis reikšmingumas; fiktyvieji kintamieji; multikolinearumo ir ekstrapoliacijos rizika.

55. Laiko eilučių ir augimo analizė

Istorinis trendas; vidutinis metinis sudėtinis augimo tempas (angl. Compound Annual Growth Rate, CAGR); sezoniškumas; cikliškumas; slankieji vidurkiai; istorinių duomenų naudojimo ribotumai prognozuojant ateitį.

56. Jautrumo, scenarijų ir tikimybinė analizė

Jautrumo, scenarijų ir tikimybinės analizės statistiniai principai: vieno ar kelių kintamųjų poveikio modeliavimas; scenarijų sudarymas; tikimybių priskyrimas scenarijams; tikimybinės ir Monte Karlo analizės principai, kai jų taikymas pagrįstas. Praktinis šių priemonių taikymas vertinimo rezultatams nagrinėjamas XI skyriuje.

57. Automatizuotos ir dirbtinio intelekto priemonės

Automatizuotas duomenų rinkimas ir analizė; didžiųjų duomenų ir dirbtinio intelekto naudojimo galimybės; duomenų ir algoritmų šališkumo rizika; rezultatų patikra; modelių skaidrumas; konfidencialumas; profesinio sprendimo ir vertintojo atsakomybės išlaikymas.

VI SKYRIUS. RINKOS IR ŪKIO ŠAKOS ANALIZĖ

58. Rinkos analizės vieta verslo vertinime

Rinkos analizės tikslas ir reikšmė; jos sąsaja su vertės pagrindu, prognozėmis, rizika, diskonto norma ir vertinimo metodų pasirinkimu.

59. Vertinamos įmonės rinkos nustatymas

Pagrindinės ir papildomos veiklos; ekonominės veiklos klasifikavimas; produkto ar paslaugos rinka; geografinė rinka; rinkos segmentai; B2B ir B2C rinkos; įmonės vieta vertės kūrimo grandinėje.

60. Rinkos duomenų šaltiniai

Valstybės duomenų agentūros, Lietuvos banko, ECB, Eurostat, EBPO, TVF ir Pasaulio banko duomenys; kapitalo rinkų ir biržų duomenys; įmonių finansinės ataskaitos; registrų duomenys; profesinių asociacijų informacija; sektorių tyrimai; susijungimų ir įsigijimų (M&A) bei palyginamųjų įmonių duomenų bazės; vadovybės ir konkurentų informacija. Autorinių atlyginimų (licencinių sutarčių) normų, sandorių daugiklių ir kapitalo kainos parametrų duomenų bazės.

61. Duomenų kokybė

Duomenų aktualumas, tikslumas, išsamumas, patikimumas ir palyginamumas; pirminiai ir antriniai duomenys; vadovybės pateiktų duomenų patikra; kelių nepriklausomų šaltinių naudojimas; duomenų trūkumo ir neapibrėžtumo įvertinimas. Įrodymų hierarchija ir duomenų patikimumo vertinimas pagal EVS-IA; neišsamių, nenuoseklių ar prieštaringų įrodymų vertinimas.

62. Makroekonominės ir sektorinės aplinkos analizė

Ekonomikos augimas; infliacija; palūkanų normos; darbo rinka; kreditavimas; vartojimas; investicijos; energijos ir žaliavų kainos.

Sektoriaus dydis; augimo tempai; pelningumas; kapitalo intensyvumas; cikliškumas; sezoniškumas; sektoriaus brandos stadija; reguliavimas; technologiniai ir struktūriniai pokyčiai.

63. Paklausos ir pasiūlos analizė

Paklausos dydis ir dinamika; klientų skaičius ir struktūra; perkamoji galia; kainų elastingumas; produkto pakeičiamumas; sezoniškumas.

Rinkos pasiūla; konkurentų skaičius; pajėgumai; importas ir eksportas; alternatyvūs produktai; naujų konkurentų atsiradimo galimybės.

64. Konkurencinė aplinka ir įmonės konkurencinė pozicija

Pagrindiniai konkurentai; rinkos dalys; konkurencijos intensyvumas; kainodara; diferenciacija; prekės ženklas; masto ekonomija; technologinis pranašumas; klientų lojalumas; pardavimo kanalai.

Vertinamos įmonės konkurencinių pranašumų ir trūkumų poveikis vertei.

65. Klientų, tiekėjų ir tiekimo grandinės analizė

Klientų ir tiekėjų koncentracija; pagrindinių klientų praradimo rizika; priklausomybė nuo strateginių tiekėjų; tiekimo alternatyvos; žaliavų prieinamumas; geografinė koncentracija; tiekimo grandinės sutrikimai.

66. Reguliacinė, technologinė ir geopolitinė aplinka

Licencijos ir leidimai; reguliuojamos kainos; mokesčių pokyčiai; subsidijos; valstybės parama; sankcijos; muitai; technologinis senėjimas; automatizavimas; skaitmenizacija; dirbtinis intelektas; nauji verslo modeliai.

67. Kapitalo ir finansavimo rinkos analizė

Skolinto ir nuosavo kapitalo prieinamumas; kreditavimo sąlygos; palūkanų normos; obligacijų ir akcijų rinkos; investuotojų lūkesčiai; rizikos premijos; sandorių finansavimo sąlygos.

68. Viešai prekiaujamų palyginamųjų įmonių analizė

Palyginamųjų įmonių atrankos kriterijai: veiklos pobūdis, produktai, rinka, geografinė, dydis, augimas, pelningumas, kapitalo struktūra ir rizika.

Rinkos kapitalizacija; verslo vertė; akcijos kaina; viešai prekiaujamų įmonių duomenų tinkamumas vertinamai įmonei.

69. Palyginamųjų sandorių analizė

Įmonių pirkimo, pardavimo, jungimo ir įsigijimo sandoriai; palyginamųjų sandorių atranka; sandorio data; dydis; geografinė rinka; sandorio struktūra; įsigyjamas nuosavybės interesas; kontrolė; strateginio ir finansinio pirkėjo skirtumai; sinergijos.

70. Ankstesni vertinamos įmonės akcijų ir dalių sandoriai

Ankstesni akcijų, dalių ir kitų nuosavybės interesų perleidimo sandoriai; kapitalo pritraukimo etapai; investuotojų įėjimas į kapitalą; sandorių data, sąlygos, teisės ir kontrolės lygis; jų tinkamumas kaip rinkos duomuo.

71. Tarptautinių palyginamųjų duomenų naudojimas

Užsienio įmonių ir sandorių naudojimas; šalies rizikos, valiutos, infliacijos, mokesčių, kapitalo rinkos išsivystymo, reguliavimo ir ekonominės aplinkos skirtumų įvertinimas.

72. Skirtingų verslo stadijų ir tipų analizė

Startuoliai; sparčiai augančios; brandžios; mažėjančios ar nuostolingos įmonės; šeimos verslai; mažosios ir vidutinės įmonės; holdingai; investicinės įmonės; reguliuojamos bendrovės; finansų, technologijų, gamybos, prekybos ir paslaugų verslai.

73. Rinkos neapibrėžtumas

Ekonominės ir finansinės krizės; geopolitiniai sukrėtimai; pandemijos; energijos krizės; staigūs palūkanų pokyčiai; nelikvidžios rinkos; mažas sandorių skaičius; didelis kainų išsisklaidymas. Šių

aplinkybių poveikis rinkos duomenų prieinamumui, palyginamumui ir patikimumui; atskyrimas nuo konkretaus vertinimo modelio neapibrėžtumo.

74. Rinkos analizės rezultatų taikymas vertinime

Rinkos analizės naudojimas pagrindžiant pajamas, maržas, augimo tempus, investicijas, kapitalo kainą, diskonto ir kapitalizacijos normas, daugiklius ir galutinę vertės išvadą.

VII SKYRIUS. VERSLO IR VERSLO INTERESO SAMPRATA, IDENTIFIKAVIMAS IR VERTINIMO PAGRINDAI

75. Verslo vertinimo objektas

Verslas kaip integruotas turto, įsipareigojimų, procesų, teisių ir ekonominės veiklos visetas.

Visos įmonės, veiklos, verslo dalies, akcijų, pajų ar kitų nuosavybės interesų vertinimo skirtumai.

76. Vertinamo nuosavybės intereso identifikavimas

Vertinama akcijų ar dalių procentinė dalis; balsavimo teisės; ekonominės teisės; akcijų klasė; kontrolės lygis; sutartiniai perleidimo apribojimai; pirmumo ir kitos akcininkų teisės.

77. Vertinimo tikslas, data ir vertės pagrindas

Vertinimo tikslo nustatymas; vertės nustatymo data; informacijos ribinė data; vertės pagrindas; prielaidos ir specialiosios prielaidos. Rašytinės užduoties sąlygos, suderintos su užsakovu iki vertinimo pradžios, ir jų pakeitimų įforminimas raštu; numatomi ataskaitos naudotojai; tyrimų apimtis ir apribojimai; rėmimasis užsakovo ir trečiųjų asmenų informacija; vertinimas turint ribotą informaciją.

78. Veiklos tęstinumo prielaida

Veiklos tęstinumas; restruktūrizavimas; veiklos nutraukimas; organizuotas likvidavimas; priverstinio pardavimo aplinkybės. Veiklos tęstinumo prielaidos pagrįstumo įvertinimas; likvidacinės vertės samprata pagal IVS 102 ir EVS-BV 2.

VIII SKYRIUS. VERSLO IR NEMATERIALIOJO TURTO VERTINIMO POŽIŪRIAI, METODAI IR MODELIAI

79. Pagrindiniai vertinimo požiūriai

Rinkos požiūris; pajamų požiūris; išlaidų (turto) požiūris (įskaitant turto pagrindu taikomus metodus, kai jie tinkami pagal verslo pobūdį ir vertės pagrindą).

Metodų pasirinkimas pagal verslo pobūdį, vertinimo tikslą, duomenų prieinamumą ir rinkos dalyvių elgseną. Požiūrių, metodų ir modelių hierarchija; vieno ar kelių metodų taikymas ir rezultato patikra kitais rinkos rodikliais.

80. Išlaidų (turto) požiūris ir turto pagrindu taikomi metodai

Koreguotos grynosios turto vertės metodas; įmonės turto ir įsipareigojimų perskaičiavimas rinkos ar kita pagal vertės pagrindą tinkama verte. Grynojo turto metodas ir likvidacinės vertės metodas pagal EVS-BV; sumavimo (sudedamųjų dalių) metodas pagal IVS; nebalansinio ir nematerialiojo turto bei atidėtųjų mokesčių įvertinimas.

Turto pagrindu taikomų metodų naudojimas holdingams, investicinėms, turto valdymo, nuostolingoms ir veiklos netęsiančioms įmonėms, kai toks taikymas atitinka vertės pagrindą ir vertinimo aplinkybes.

81. Rinkos požiūris – viešai prekiaujamų įmonių metodas

Palyginamųjų įmonių atranka; daugiklių apskaičiavimas ir interpretavimas.

Įmonės vertės/pajamų (angl. EV/Revenue); EV/EBITDA; EV/EBIT; P/E; P/B ir sektoriui specifiniai daugikliai.

Istoriniai, paskutinių 12 mėnesių (angl. Last Twelve Months, LTM), einamieji ir prognozuojami rodikliai; medianos ir kiti statistiniai rodikliai.

82. Rinkos požiūris – palyginamųjų sandorių metodas

Palyginamųjų sandorių atranka; sandorio dydis; data; geografinė rinka; kontrolė; sandorio struktūra; strateginės sinergijos; rinkos sąlygų skirtumai. Sandorio kainos struktūros (atidėtojo ir sąlyginio atlygio, perimamos skolos) įvertinimas skaičiuojant daugiklius.

83. Daugiklių suderinamumo principas

Įmonės vertės daugiklių naudojimas su rodikliais prieš finansavimo sąnaudas; nuosavo kapitalo vertės daugiklių naudojimas su nuosavam kapitalui tenkančiais rodikliais.

Apskaitos politikos, nuomos, kapitalizavimo, vienkartinių straipsnių ir kapitalo struktūros skirtumų įvertinimas.

84. Pajamų požiūris

Diskontuotų pinigų srautų metodas (DCF); kapitalizuojamų pajamų ar pinigų srautų metodai, kai jie pagrįsti verslo pobūdžiu. Dividendų diskontavimo, likutinio pelno ir koreguotos dabartinės vertės (APV) metodai, kai jų taikymas pagrįstas.

85. FCFF metodas

FCFF prognozavimas; WACC taikymas; verslo vertės nustatymas; perėjimas prie akcijų vertės.

86. FCFE metodas

Nuosavam kapitalui tenkantys pinigų srautai; nuosavo kapitalo diskonto norma; akcijų vertės nustatymas.

87. Prognozavimo laikotarpis

Aiškiaus prognozavimo laikotarpio pasirinkimas; verslo augimo, brandos ir stabilizavimosi etapas; prognozės laikotarpio trukmės pagrindimas.

88. Tęstinė / terminalinė vertė

Gordono augimo modelis; išėjimo daugiklio metodas; ilgalaikio augimo tempo pagrindimas; augimo, reinvestavimo ir kapitalo grąžos tarpusavio ryšys.

Vertės dalies bendroje vertėje analizė ir jos pagrįstumo patikra.

89. Diskontavimo laiko momentas

Metų pabaigos ir vidurio metų (mid-year) diskontavimo principai; pinigų srauto susidarymo laiko ir diskontavimo suderinamumas.

90. Diskonto norma

Diskonto normos parinkimas ir praktinis taikymas konkrečiam pinigų srautui: CAPM, sudėtinių elementų metodas (angl. Build-Up), WACC; nerizikinga norma; rinkos rizikos premija; beta; šalies, dydžio ir kitos reikšmingos rizikos.

Diskonto normos suderinamumas su pinigų srautais, valiuta, infliacija, mokesčiais ir vertinamu interesu.

91. Nominalių ir realių dydžių suderinamumas

Nominalūs ir realūs pinigų srautai; nominalios ir realios diskonto normos; infliacijos įtraukimas.

92. Verslo vertė ir akcijų paketo vertė

Verslo vertės ir akcijų paketo samprata ir skirtumai. Įmonės vertė (angl. enterprise value) ir nuosavo kapitalo vertė (angl. equity value).

Perėjimas nuo verslo vertės prie akcijų paketo vertės: finansinė skola; gryniesi pinigai; veikloje nenaudojamas turtas; akcininkų paskolos; finansinės investicijos; skolos pobūdžio ir kiti koreguojantys straipsniai.

93. Kontrolės ir nekontrolės lygis

Kontroliuojamo ir nekontroliuojamo nuosavybės intereso skirtumai; teisė skirti vadovybę; nustatyti dividendų politiką; keisti kapitalo struktūrą; parduoti turtą ar verslą.

Kontrolės premijų ar nuolaidų dėl kontrolės stokos (angl. DLOC) taikymas tik tada, kai tai atitinka vertės pagrindą, naudojamo metodo lygį ir yra pagrįsta rinkos duomenimis. Kiekvienu metodu gaunamas vertės lygis (kontroliuojamas ar nekontroliuojamas, likvidus ar nelikvidus) ir jo suderinimas su vertinamu interesu; kontrolės premijos ekonominis pagrindas – galimybė padidinti įmonės vertę. Teisinga kaina priverstinio ir privalomo akcijų pardavimo atvejais.

94. Likvidumas ir rinkos prieinamumas

Viešai prekiaujamų ir uždarytų bendrovių interesų skirtumai; realizavimo galimybės; pardavimo laikotarpis; perleidimo ribojimai.

Nuolaidų dėl likvidumo trūkumo rinkoje (angl. DLOM) taikymo pagrindimas rinkos įrodymais ir dvigubo koregavimo vengimas.

95. Sudėtinga kapitalo struktūra

Paprastosios ir privilegijuotosios akcijos; konvertuojamosios priemonės; opcionai; darbuotojų akcijų opcionai; konvertuojama skola; skirtingų investuotojų likvidavimo ir pirmumo teisės.

Kapitalo struktūros (angl. Waterfall) analizės principai; galimas akcijų skaičiaus praskiedimas (angl. dilution). Vertės paskirstymo tarp nuosavybės priemonių klasių metodai: dabartinės vertės metodas, opcionų kainodaros metodas, tikimybėmis svertų laukiamų grąžų metodas.

96. Nematerialusis turtas

Identifikuojamo ir neidentifikuojamo nematerialiojo turto atskyrimas. Nematerialiojo turto identifikavimas ir klasifikavimas pagal EVS-IA: teisiškai apsaugotas nematerialusis turtas (intelektinė nuosavybė), apskaitoje pripažįstamas nematerialusis turtas, nematerialiosios ekonominės pozicijos, sudėtinis nematerialusis turtas; ekonominis savininkas; prisidedantis turtas (angl. contributory asset). Nematerialiojo turto rūšys pagal IVS 210: su rinkodara, klientais, meno kūriniais, sutartimis ir technologijomis susijęs turtas.

Prekių ženklai; patentai; technologijos; programinė įranga; duomenų bazės; klientų santykiai; sutartys; licencijos; franšizės; domenai; komercinės paslaptys; autorių teisės ir kitas intelektinis kapitalas. Duomenys ir duomenų rinkiniai; dirbtinio intelekto modeliai.

97. Nematerialiojo turto vertinimo metodai

Sutaupytų autorinių atlyginimų metodas (angl. Relief-from-Royalty); perteklinio pelno metodas (angl. Multi-Period Excess Earnings); su ir be metodas (angl. With-and-Without); žaliojo lauko metodas (angl. Greenfield); atkūrimo ar pakeitimo sąnaudų metodai; rinkos metodai. Papildomų pinigų srautų metodas (angl. incremental cash flow); platintojo metodas (angl. distributor method); sąnaudų sutaupymo metodas (angl. cost savings). Rinkos požiūrio metodai: palyginamųjų sandorių, autorinių atlyginimų normų palyginimo (angl. royalty benchmarking), palyginamosios nekontroliuojamos kainos (angl. CUT) ir rinkos daugiklių. Pajamų priskyrimas nematerialiajam turtui; prisidedančio turto mokesčiai (angl. contributory asset charges); suformuota darbo jėga; autorinio atlyginimo norma ir bazė; nematerialiojo turto diskonto norma; ekonominio naudingo tarnavimo laikas; mokestinė amortizacijos nauda (angl. tax amortisation benefit); scenarijų ir realiųjų opcionų analizė; nuvertėjimo (pasenimo) korekcijos taikant išlaidų požiūrį; pagrįstumo testai.

98. Prestižas

Prestižo (angl. goodwill) samprata; reputacija; suformuota darbo jėga; sinergijos ir kitos neidentifikuojamos ekonominės naudos; prestižo ir atskirai identifikuojamo nematerialiojo turto atribojimas. Prestižo atribojimas nuo identifikuojamo nematerialiojo turto pagal EVS-IA; asmeninis ir įmonės prestižas.

99. Intelektinės nuosavybės teisinė apsauga ir jos reikšmė vertei

Prekių ženklų, patentų, dizaino, autorių teisių ir gretutinių teisių, komercinių paslapčių teisinė apsauga Lietuvoje ir Europos Sąjungoje; registracija ir registrai; apsaugos trukmė, teritorija ir apimtis; teisių turėtojas ir ekonominis savininkas; licencinės, franšizės ir teisių perleidimo sutartys; teisių suvaržymai ir ginčai; duomenų apsaugos ir duomenų reguliavimo reikšmė duomenimis grindžiamam nematerialiajam turtui.

100. Nematerialiojo turto vertinimo procesas ir ataskaita

Vertinamo nematerialiojo turto ir teisių į jį apibrėžimas; teisinio galiojimo ir nuosavybės patikra; verslo modelio ir turto vaidmens kuriant pajamas analizė; požiūrio ir metodo parinkimas; rezultatų tarpusavio patikra ir suderinimas; ataskaitos turinys pagal EVS-IA: turto identifikavimas, teisiniai ir sutartiniai aspektai, pagrindinės prielaidos, teisių ypatybių korekcijos, vertinimo neapibrėžtumas; vertinimas įkeitimo ir veiklos netęstinumo prielaidomis.

IX SKYRIUS. SPECIALIŲ VERSLO VERTINIMO SITUACIJŲ YPATUMAI

101. Verslo vertinimas finansinės atskaitomybės tikslams

Tikrosios vertės samprata; verslo jungimai ir įsigijimo kainos paskirstymas (angl. Purchase Price Allocation); identifikuojamo turto ir įsipareigojimų vertinimas; prestižo nustatymas; vertės sumažėjimo testai. Tikrosios vertės hierarchija; pinigus kuriantis vienetas, atsiperkamoji vertė, naudojimo vertė ir tikroji vertė atėmus pardavimo išlaidas; sąlyginis atlygis; rinkos dalyvių prielaidos; bendradarbiavimas su auditoriumi.

IFRS 3, IFRS 13, IAS 36, IAS 38 ir kitų aktualių finansinės atskaitomybės standartų principai tiek, kiek jie susiję su verslo ir nematerialiojo turto vertinimu.

102. Nefinansiniai ir neapibrėžtieji įsipareigojimai

Teisminiai ginčai; garantiniai įsipareigojimai; aplinkosauginiai įsipareigojimai; darbuotojų išmokos; sutartiniai ir kiti galimi įsipareigojimai; jų įvertinimas verslo vertėje. Pinigų srautų ir rizikos maržos įvertinimas, diskonto normos ir perleidimo apribojimai pagal IVS 220.

103. Startuolių ir ankstyvos stadijos įmonių vertinimas

Ribota istorinių duomenų bazė; neigiami pinigų srautai; didelis augimas ir rizika; finansavimo etapai; tikimybiniai scenarijai.

Rizikos kapitalo metodas (angl. Venture Capital); First Chicago metodas; tikimybėmis svertų laukiamų grąžų metodas (angl. Probability-Weighted Expected Return Method, PWERM); opcionų kainodara pagrįsti metodai ir kiti metodai, kai jų naudojimas pagrįstas kapitalo struktūra ir vertinimo tikslu. Raidos etapai; scenarijais ir etapų pasiekimu grindžiami metodai; paskutinių investavimo etapų sandorių duomenų naudojimas ir kalibravimas; supaprastintų investuotojų

taikomų taisyklių ribotas vaidmuo; perėjimas nuo įmonės vertės prie atskirų nuosavybės priemonių vertės.

104. Sparčiai augančių ir technologijų įmonių vertinimas

Augimo, maržų, klientų pritraukimo, klientų išlaikymo, investicijų ir ilgalaikio pelningumo prielaidos; sektoriui būdingi veiklos rodikliai; ilgalaikės pusiausvyros prielaidų pagrindimas.

105. Nuostolingų ir finansinių sunkumų turinčių įmonių vertinimas

Neigiami pinigų srautai; restruktūrizavimo planai; veiklos tęstinumas; finansavimo poreikis; nemokumo rizika; skirtingi veiklos ir likvidavimo scenarijai.

106. Holdingų ir investicinių įmonių vertinimas

Atskirų investicijų ir dukterinių įmonių vertės; grynojo turto vertė; holdingo lygio sąnaudos; skolos; mokesčiai; aspektai; galimos holdingo struktūros įtakos vertei analizė.

107. Finansų įstaigų ir reguliuojamų verslų vertinimo ypatumai

Bankų, draudimo, finansinių paslaugų ir kitų reguliuojamų įmonių kapitalo reikalavimai; finansinės skolos kaip veiklos elemento ypatumai; tinkamesni pelno, kapitalo ir nuosavo kapitalo rodikliai. Vertinimas kredito įstaigų ir draudimo įmonių pertvarkymo tikslais; investicinių fondų turto vertinimo reikalavimai.

108. Šeimos ir savininko valdomų įmonių vertinimas

Savininko priklausomybė; pagrindinio asmens rizika; susijusių šalių sandoriai; savininko atlygio normalizavimas; klientų koncentracija; ribotas akcijų likvidumas.

109. Įmonių susijungimai, įsigijimai ir restruktūrizavimas

Sandorių rūšys: akcijų ir turto (verslo dalies) pirkimas, jungimas, skaidymas, atskyrimas, vadovybės ir skolintomis lėšomis finansuojamas išpirkimas; sandorio eiga ir išsamus patikrinimas (angl. due diligence); kainos nustatymo ir koregavimo mechanizmai (užbaigimo ataskaitos, fiksuotos kainos mechanizmas, atidėtas ir sąlyginis atlygis); sinergių įvertinimas ir paskirstymas; strateginio ir finansinio pirkėjo požiūris; nuomonė dėl kainos teisingumo (angl. fairness opinion); vertintojo vaidmuo sandoryje.

110. Vertinimas akcininkų ginčuose, akcijų išpirkimo atvejais ir teismo procese

Teisingos akcijų kainos nustatymas priverstinio akcijų pardavimo, privalomo akcijų pardavimo ir supirkimo bei akcijų išpirkimo atvejais; vertės pagrindo ir vertės lygio parinkimas pagal teisės normą; kontrolės premijos ir nuolaidų taikymo ribos; žalos ir negautų pajamų apskaičiavimo pagrindai; vertinimas dalijant sutuoktinių ir paveldimą turtą; teismo eksperto ir šalies pasitelkto vertintojo vaidmenys; eksperto išvados struktūra, pagrindimas ir paaiškinimas teisme.

111. Vertinimas mokesčių ir sandorių kainodaros tikslais

Ištiesiosios rankos principas; verslo, akcijų ir nematerialiojo turto perleidimas tarp asocijuotų asmenų; verslo pertvarkymas grupėje; sunkiai įvertinamas nematerialusis turtas; vertinimo ir

sandorių kainodaros dokumentų suderinamumas; vertinimas didinant kapitalą nepiniginiais įnašais ir reorganizuojant įmones.

X SKYRIUS. TVARUMAS IR ESG VERSLO VERTINIME

112. Tvarumo samprata

Aplinkos, socialiniai ir valdysenos (ESG) veiksniai; tvarumas kaip verslo rizikų ir galimybių šaltinis; tvarumo įtaka ilgalaikiam vertės kūrimui.

113. Tvarumo reguliavimo pagrindai

Europos žaliasis kursas; ES taksonomijos reglamentavimas; Įmonių informacijos apie tvarumą teikimo direktyva (CSRD), Europos tvarumo atskaitomybės standartai (ESRS), Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyva (CSDDD) ir Reglamentas dėl su tvarumu susijusios informacijos atskleidimo finansinių paslaugų sektoriuje (SFDR). Direktyva (ES) 2026/470, pakeitusi dalį CSRD ir CSDDD reikalavimų, ir Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2026/1563, pakeitęs dalį ESRS nuostatų; jų įsigaliojimo, taikymo pradžios, pereinamųjų nuostatų ir subjektų, kuriems taikomi reikalavimai, identifikavimas. Tvarumo reglamentavimo reikšmė vertinamam verslui tik tiek, kiek konkrečios pareigos, rizikos ir galimybės yra aktualios vertinimo užduočiai.

114. Reikšmingumas

Finansinis reikšmingumas verslo vertinimo tikslams; poveikio ir dvejopo reikšmingumo samprata tvarumo atskaitomybėje; reikšmingų ir nereikšmingų ESG veiksmų atskyrimas.

115. Tvarumo duomenys

Tvarumo ataskaitos; Europos tvarumo atskaitomybės standartai (angl. ESRS); ES Taksonomijos rodikliai; Šiltnamio efektą sukeliančių dujų protokolas (angl. GHG Protocol); IFRS S1 ir IFRS S2; nepriklausomų duomenų teikėjų informacija; aplinkosaugos, socialiniai ir valdysenos kriterijai (angl. ESG); duomenų patikimumo, palyginamumo ir patikrinamumo vertinimas.

116. Aplinkos veiksniai

Klimato kaita; energija; žaliavos; vanduo; tarša; atliekos; biologinė įvairovė; žiedinė ekonomika; aplinkosaugos reikalavimai.

117. Klimato rizika

Fizinė ir pereinamojo laikotarpio rizika; tiesioginės (Scope 1), su įsigyta energija susijusios netiesioginės (Scope 2) ir kitos vertės grandinės netiesioginės (Scope 3) emisijos; emisijų intensyvumas; anglies dioksido kaina; dekarbonizacijos planai; nuvertėjusio arba nebeekspluototino turto (angl. stranded assets) rizika.

118. Socialiniai veiksniai

Darbuotojai; darbuotojų sauga; darbo sąlygos; talentų pritraukimas ir išlaikymas; žmogaus teisės; klientų apsauga; privatumas; santykiai su bendruomenėmis.

119. Valdysenos veiksniai

Valdymo struktūra; valdybos nepriklausomumas; vidaus kontrolė; auditas; rizikų valdymas; verslo etika; korupcijos prevencija; akcininkų teisės; susijusių šalių sandoriai.

120. Tiekimo ir vertės grandinės tvarumas

Tiekėjų ir klientų ESG rizikos; geografija; žaliavų prieinamumas; žmogaus teisių ir aplinkosaugos rizika; tiekimo grandinės atsparumas.

121. Tvarumo strategija ir pereinamojo laikotarpio planai

Tvarumo tikslai; emisijų mažinimas; CAPEX ir OPEX poreikis; technologinis įgyvendinamumas; finansavimo poreikis; vadovybės planų realistiškumas.

122. ESG poveikis finansiniams rezultatams

Pajamos; kainodara; veiklos sąnaudos; energijos ir žaliavų kaštai; CAPEX; apyvartinis kapitalas; mokesčiai; draudimas; atidėjiniai; turto nuvertėjimas; pinigų srautai ir ilgalaikis augimas.

123. ESG poveikis kapitalo kainai

Finansavimo prieinamumas; skolos kaina; kredito rizika; investuotojų reikalaujama grąža; galimas poveikis WACC ir nuosavo kapitalo kainai.

Tos pačios ESG rizikos dvigubo įskaitymo pinigų srautuose ir diskonto normoje vengimas.

124. ESG integravimas į vertinimo metodus

Tvarumo veiksnių įtraukimas į DCF prognozes; CAPEX; maržas; ilgalaikį augimą; diskonto normą; palyginamųjų įmonių ir sandorių atranką; rinkos daugiklius; turto ir įsipareigojimų vertę.

125. ESG reitingų naudojimo ribotumai

Skirtingos ESG reitingavimo metodikos; ribotas palyginamumas; duomenų trūkumas; ekomanipuliavimo (angl. greenwashing) rizika; ESG reitingo naudojimas kaip informacijos šaltinio, o ne savarankiško vertinimo metodo.

126. Tvarumo scenarijai ir jautrumo analizė

Skirtingų energijos, žaliavų, emisijų kainų, reguliavimo ir technologijų scenarijų poveikis verslo vertei.

127. ESG informacijos atskleidimas vertinimo ataskaitoje

Vertinimui reikšmingų ESG veiksnių, duomenų, prielaidų ir ribotumų atskleidimas; kiekybinio ir kokybinio poveikio pagrindimas; sąsaja su galutine verslo vertės išvada. ESG reikšmingumo pareiškimas ataskaitoje, kai to reikalauja taikomi standartai.

XI SKYRIUS. VERTINIMO PROCESAS, NEAPIBRĖŽTUMAS, DOKUMENTAVIMAS IR ATASKAITA

128. Verslo vertinimo procesas

Užduoties apibrėžimas; informacijos surinkimas; verslo ir rinkos analizė; finansinė analizė; prognozės; vertinimo požiūrių ir metodų pasirinkimas; skaičiavimai; rezultatų patikra; rezultatų suderinimas; vertės išvada; dokumentavimas ir ataskaitos rengimas.

129. Rezultatų suderinimas

Skirtingais metodais nustatytų verčių palyginimas; metodų stipriųjų ir silpnųjų pusių analizė; metodo svorio pagrindimas, kai taikoma; mechaninio rezultatų vidurkinimo vengimas.

Galutinės vertės išvados pagrindimas profesiniu sprendimu ir rinkos duomenimis.

130. Jautrumo ir scenarijų analizė

Jautrumo ir scenarijų analizės praktinis taikymas vertinimo rezultatams patikrinti: pajamų, EBITDA maržos, CAPEX, apyvartinio kapitalo, diskonto normos, ilgalaikio augimo ir daugiklių pokyčių įtaka vertei.

Bazinis, palankus ir nepalankus scenarijai; reikšmingiausių vertės veiksnių nustatymas.

131. Vertinimo neapibrėžtumas

Duomenų, prognozių, rinkos, modelio ir parametrų neapibrėžtumas; reikšmingo neapibrėžtumo atskleidimas; neapibrėžtumo atskyrimas nuo vertintojo klaidos ar nepakankamos analizės. Vertinimo rizika – tikimybė, kad nustatyta vertė netinka numatomam panaudojimui; EVS 2025 metodinės gairės dėl vertinimo neskaidriose rinkose (EVIP 1) ir karo ar kitų ypatingų aplinkybių sąlygomis (EVGN 1), kiek jų principai tinkami ir aktualūs verslo vertinimui. Neapibrėžtumo vertinimo kiekybiniai ir kokybiniai būdai ir rizikos mažinimo priemonės pagal EVGN-BV 4.

132. Vertinimo modelių patikra

Galutinė vertinimo modelio kontrolė: ekonominės logikos, taikytų formulių ir skaičiavimų tikrinimas; esminių prielaidų ir vertinamo intereso suderinamumas; rezultatų patikimumo testai bei palyginimas su rinkos duomenimis ir alternatyviais metodais. Techninių klaidų ir dvigubo tų pačių veiksnių įskaitymo vengimas.

133. Verslo vertinimo ataskaita

Vertinimo objektas ir interesas; užsakovas ir naudotojas; tikslas; vertės pagrindas; vertės nustatymo data ir ataskaitos data; informacijos šaltiniai; atlikti tyrimai; prielaidos ir specialiosios prielaidos; apribojimai; rinkos ir finansinė analizė; taikyti metodai; skaičiavimai; jautrumo ir scenarijų analizė; vertinimo neapibrėžtumas; galutinė vertės išvada. Suderintos užduoties sąlygos; vertintojo kvalifikacija ir nepriklausomumo patvirtinimas; pasitelkti specialistai; taikyti teisės aktai ir

standartai bei atitikties jiems pareiškimas; nukrypimų nuo standartų atskleidimas; vertės lygis (kontrolė, likvidumas) ir taikytos premijos ar nuolaidos; valiuta; ataskaitos naudojimo ir skelbimo apribojimai;

Ataskaitos skaidrumas, patikrinamumas ir pakankamas pagrindimas.

134. Vertinimo dokumentavimas ir atsekamumas

Darbo dokumentų, rinkos ir finansinių duomenų, vertinimo prielaidų, finansinių modelių ir tarpinių skaičiavimų dokumentavimas; informacijos šaltinių fiksavimas ir galimybė atsekti kelią nuo pradinių duomenų iki galutinės verslo vertės išvados.

135. Vertinimo peržiūra

Vertinimo proceso peržiūros ir vertės peržiūros skirtumai; vertintojo nepriklausomumas; finansinių prognozių, prielaidų, duomenų, diskonto normų, daugiklių ir vertės išvados pagrįstumo analizė; peržiūros apimties, ribotumų ir išvadų dokumentavimas.

136. Vertinimo klaidos ir jų taisymas

Techninės, aritmetinės, finansinių modelių ir metodinės klaidos; jų reikšmingumas ir poveikis verslo vertei; klaidų nustatymo, taisymo, dokumentavimo ir pataisytos vertinimo ataskaitos pateikimo principai.

XII SKYRIUS. PROFESINĖ ETIKA, VEIKLOS ORGANIZAVIMAS, KOKYBĖ IR ATSAKOMYBĖ

137. Profesinės etikos principai

Sąžiningumas; objektyvumas; nešališkumas; nepriklausomumas; konfidencialumas; kompetencija; profesionalumas; profesinis skepticizmas ir profesinis sprendimas. Nediskriminavimas.

138. Turto ir verslo vertintojų rūmų Etikos kodeksas

Kodekso paskirtis; taikymo sritis; profesinio elgesio principai; vertintojo profesijos ir Rūmų reputacijos apsauga; profesinis kolegiškumas. Kodekso pažeidimo pasekmės.

139. Nepriklausomumas ir interesų konfliktai praktinėje veikloje

Faktinis ir galimas interesų konfliktas; asmeniniai, šeimos, turtiniai, finansiniai ir verslo ryšiai; interesų konflikto nustatymas prieš priimant užsakymą ir vertinimo metu.

Nusišalinimas, užsakymo atsisakymas arba vertinimo nutraukimas.

140. Vertinimo rezultato nepriklausomumas

Draudimas iš anksto įsipareigoti dėl būsimos vertinimo rezultato; draudimas tartis dėl atlygio, priklausančio nuo nustatytos vertės; vertintojo objektyvumo išlaikymas.

141. Profesinė kompetencija

Pareiga imtis tik tokios užduoties, kuriai vertintojas turi pakankamą kompetenciją; specialistų pasitelkimas; vertintojo atsakomybė už galutinį rezultatą; nuolatinis profesinis tobulėjimas. Kvalifikuoto verslo vertintojo ir kvalifikuoto nematerialiojo turto vertintojo reikalavimai pagal EVS-BV 3 ir EVS-IA 3; specialisto pasitelkimo suderinimas su užsakovu ir atskleidimas ataskaitoje.

142. Profesinis skepticizmas ir profesinis sprendimas

Vadovybės, užsakovo ir trečiųjų asmenų pateiktų duomenų kritinis vertinimas; informacijos patikrinimas; prieštaringų duomenų analizė; nepagrįstų prognozių ir prielaidų identifikavimas.

143. Konfidencialumas ir asmens duomenų apsauga

Profesinė paslaptis; konfidencialių duomenų naudojimas; duomenų perdavimas tretiesiems asmenims; asmens duomenų apsauga; dokumentų ir elektroninių duomenų saugumas. Teisės aktuose nustatyti informacijos atskleidimo atvejai; viešai neatskleistos informacijos apie emitentus naudojimo apribojimai; administracinė atsakomybė už neteisėtą su vertinimu susijusios informacijos atskleidimą ar panaudojimą.

144. Dirbtinio intelekto ir automatizuotų priemonių naudojimo profesinė atsakomybė

Vertintojo atsakomybė už automatizuotų ar dirbtinio intelekto priemonių rezultatus; šaltinių patikrinimas; duomenų konfidencialumas; algoritmų klaidos ir šališkumas; profesinio sprendimo nepakeičiamumas.

145. Vertinimo užsakymo priėmimas

Užsakovo, numatomo naudotojo, vertinimo tikslo, objekto ir vertinamo intereso nustatymas; interesų konflikto patikrinimas; kompetencijos ir išteklių įvertinimas; vertinimo apimtys ir sutarties sąlygų nustatymas. Rašytinių užduoties sąlygų suderinimas kaip atitiktis EVS-BV sąlyga.

146. Vertinimo veiklos organizavimas

Darbo planavimas; informacijos rinkimas; vadovybės apklausa; dokumentų analizė; rinkos tyrimas; finansinė analizė; vertinimo modelio sudarymas; skaičiavimų ir prielaidų dokumentavimas.

147. Vertinimo proceso kokybės užtikrinimas

Duomenų, skaičiavimų, formulių, prielaidų, modelių ir išvadų patikra; vidinė ataskaitos peržiūra; kito specialisto ar vertintojo peržiūra; klaidų nustatymas ir taisymas.

148. Vertinimo ataskaitos pateikimas ir saugojimas

Ataskaitos pasirašymas; privalomojo vertinimo ataskaitos pateikimas į VAIS teisės aktuose nustatytais atvejais; vertinimo ataskaitų ir darbo dokumentų saugojimas; informacijos viešinimas; konfidencialių duomenų apsauga.

149. Santykiai su užsakovu ir ataskaitos naudotojais

Profesionali ir skaidri komunikacija; užsakovo spaudimo ar bandymo paveikti vertinimo rezultatą valdymas; informavimas apie reikšmingas prielaidas, apribojimus ir neapibrėžtumą. Skundų dėl vertintojo paslaugų nagrinėjimo tvarka.

150. Santykiai su kitais vertintojais ir Rūmais

Profesinis kolegiškumas, dalykinis bendradarbiavimas ir profesinės savivaldos institucijų sprendimų laikymasis; etiškas bendravimas ir dalijimasis profesine informacija; galimų profesinių nesutarimų sprendimas.

151. Profesinė atsakomybė

Vertintojo civilinė, profesinė, drausminė ir administracinė atsakomybė; civilinės atsakomybės draudimo paskirtis; profesinių klaidų, neteisėtų veiksmų ir aplaidumo atirbojimas; teisinės ir profesinės atsakomybės sąlygos.

152. Etikos kodekso pažeidimai ir drausmės procesas

Etikos kodekso pažeidimai; drausmės bylos inicijavimas ir nagrinėjimas; Rūmų organų kompetencija; sprendimų apskundimas; pakartotinių ir šiurkščių pažeidimų pasekmės. Teisę kreiptis dėl drausmės bylos iškėlimo turintys asmenys; pašalinimas iš Rūmų narių ir pareiga perlaikyti kvalifikacijos egzaminą.

153. Profesinė reputacija ir kvalifikacijos tobulinimas

Vertintojo pareiga nuolat tobulinti profesinę kvalifikaciją; teisės aktuose nustatytas kvalifikacijos tobulinimo valandų skaičius; IVS, Europos vertinimo standartų, profesinės etikos ir kitų vertinimo sričių žinių atnaujinimas.

XIII SKYRIUS. BENDRIEJI PROGRAMOS TAIKymo PRINCIPAI

154. Egzamino metu tikrinami gebėjimai

Egzamino metu turi būti tikrinamas ne vien teorinių sąvokų žinojimas, bet ir pretendento gebėjimas praktiškai:

- identifikuoti vertinamą verslą ar verslo interesą ir su juo susijusias ekonomines bei teises;
- nustatyti tinkamą vertės pagrindą ir vertinimo prielaidas;
- surinkti, kritiškai įvertinti ir patikrinti finansinius, rinkos ir kitus duomenis;
- atlikti įmonės, jos verslo modelio, rinkos, konkurencinės aplinkos ir finansinės būklės analizę;
- normalizuoti istorinius finansinius rezultatus ir pagrįsti prognozes;
- parinkti vertinimo požiūrį, metodą ir modelį pagal vertinimo tikslą, verslo pobūdį ir turimus duomenis;
- taikyti rinkos, pajamų ir išlaidų (turto) požiūrius bei pagrįsti jų taikymą arba netaikymą;

- nustatyti ir pagrįsti diskonto bei kapitalizacijos normas, rinkos daugiklius ir kitus reikšmingus vertinimo parametrus;
- atskirti verslo vertę ir akcijų vertę bei tinkamai atlikti perėjimą tarp jų;
- įvertinti kontrolės, likvidumo, kapitalo struktūros, nematerialiojo turto ir kitų specifinių verslo interesų charakteristikų įtaką vertei;
- identifikuoti ir įvertinti nematerialiųjų turtą kaip savarankišką vertinimo objektą;
- įvertinti reikšmingas verslo, finansines, rinkos, ESG ir kitas rizikas, vengdamas jų dvigubo įskaitymo;
- atlikti jautrumo, scenarijų ir vertinimo neapibrėžtumo analizę;
- suderinti skirtingais metodais gautus rezultatus ir profesiniu sprendimu pagrįsti galutinę vertės išvadą;
- parengti skaidrią, logišką, patikrinamą ir teisės aktų bei taikomų vertinimo standartų reikalavimus atitinkančią verslo vertinimo ataskaitą;
- atpažinti interesų konfliktą ir profesinės atsakomybės riziką ir tinkamai juos valdyti;
- visame vertinimo procese laikytis nepriklausomumo, objektyvumo, profesinės etikos ir profesinio skepticizmo principų.

XIV SKYRIUS. ŽINIŲ IR GEBĖJIMŲ LYGIAI PAGAL PROGRAMOS SKYRIUS IR KVALIFIKACIJAS

A – supratimas: pretendentas žino ir supranta pagrindines sąvokas ir principus. B – bendrosios žinios: pretendentas savarankiškai taiko žinias tipinėse vertinimo situacijose. C – išsamios žinios: pretendentas sprendžia sudėtingas ir netipines situacijas ir argumentuotai pagrindžia profesinį sprendimą.

Programos skyrius	Vertintojo asistentas	Vertintojas	Vertintojas ekspertas
II. Teisinis reglamentavimas ir vertinimo standartai	B	C	C
III. Ekonomikos ir finansų pagrindai	B	B	B
IV. Apskaita ir vertinimui reikšminga finansinė informacija	B	C	C
V. Statistika, duomenų analizė ir prognozavimas	B	B	B
VI. Rinkos ir ūkio šakos analizė	B	C	C
VII. Verslo ir verslo intereso samprata, identifikavimas ir vertinimo pagrindai	B	C	C
VIII. Verslo ir nematerialiojo turto vertinimo požiūriai, metodai ir modeliai	B	C	C
IX. Specialių verslo vertinimo situacijų ypatumai	A	C	C

Programos skyrius	Vertintojo asistentas	Vertintojas	Vertintojas ekspertas
X. Tvarumas ir ESG verslo vertinime	A	B	C
XI. Vertinimo procesas, neapibrėžtumas, dokumentavimas ir ataskaita	B	C	C
XII. Profesinė etika ir nepriklausomumas	C	C	C
XII. Veiklos organizavimas, kokybė ir atsakomybė	B	C	C

Lentelėje nurodytas aukščiausias lygis, kuriuo gali būti tikrinamos atitinkamo skyriaus temos.

Aukštesnės kvalifikacijos egzamine tikrinamos ir žemesnio lygio žinios.

Nustatant žinių ir gebėjimų lygius pagal siekiamą kvalifikaciją, atsižvelgta į TEGOVA išsilavinimo reikalavimus verslo vertintojams (TER-BV), Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus kvalifikacinius reikalavimus ir atitinkamos kvalifikacijos vertintojo profesinės veiklos pobūdį.
